

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах динамічного розвитку ринкових відносин підприємства потребують сучасних інструментів управління, які максимально забезпечують поєднання функцій обліку, аналізу, планування та контролю. Одним із найбільш ефективних таких інструментів є система контролінгу, що виступає не лише засобом контролю, а комплексною системою координації та інформаційного забезпечення управлінських рішень. Сучасна облікова система повинна відповідати стратегічним цілям підприємства.

З теоретичної точки зору, контролінг поєднує положення обліку, аналізу, аудиту та менеджменту, утворюючи інтегровану систему управління. Його сутність полягає у перетворенні облікових і аналітичних даних у корисну управлінську інформацію для прогнозування та прийняття рішень. Контролінг сьогодні виходить далеко за межі традиційних функцій контролю та аналізу звітності, включає широкий спектр аналітичних і стратегічних інструментів, спрямованих на активний вплив на господарські процеси, оптимізацію ресурсів, управління прибутковістю та підвищення ефективності діяльності підприємства.

Як цілісна система, контролінг охоплює дві взаємопов'язані складові — стратегічну та оперативну. Стратегічний контролінг орієнтований на досягнення довгострокових цілей організації, управління ризиками, аналіз ринкового та конкурентного середовища. Його завданням є визначення стратегічної позиції підприємства, формування конкурентних переваг і забезпечення сталого розвитку. Оперативний контролінг, навпаки, зосереджується на поточній діяльності, короткостроковому плануванні, контролі виконання бюджетів і забезпеченні ефективного використання ресурсів [1]. Його головна функція — підтримувати стабільність операційної діяльності та забезпечувати швидке реагування на відхилення від запланованих показників.

Сучасні завдання контролінгу охоплюють: швидке реагування на непередбачувані зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі; ефективне управління виробничими, фінансовими та інформаційними ресурсами; оптимізацію співвідношення між доходами, витратами та прибутком; формування достовірної інформації для прийняття управлінських рішень; розробку гнучких і адаптивних планів діяльності підприємства. На практиці основним завданням контролінгу є виявлення відхилень фактичних результатів від запланованих, визначення причин таких відхилень і розроблення заходів щодо їх усунення [2].

Для забезпечення ефективності системи контролінгу доцільно впровадити моніторинг ключових показників ефективності, що відображають особливості діяльності підприємства: рівень доходності, собівартість продукції чи послуг, рентабельність, оборотність активів, продуктивність праці, коефіцієнт відтворення клієнтської бази тощо. На основі цих показників формується система управлінської звітності, яка забезпечує постійний аналітичний контроль за результатами діяльності.

Важливою складовою системи контролінгу є бюджетування за центрами фінансової відповідальності, яке передбачає розподіл управлінських повноважень і підвищення персональної відповідальності керівників структурних підрозділів. Залежно від специфіки підприємства можна виділити центри доходів, витрат, прибутку та інвестицій. Такий підхід забезпечує децентралізацію управління, прозорість фінансових потоків і підвищення ефективності контролю.

Особливу увагу слід приділити аналізу та калькулюванню собівартості. Використання сучасних методик, зокрема розподілу непрямих витрат за драйверами (activity-based costing), дозволяє більш точно визначати собівартість продукції чи послуг, оцінювати їхню рентабельність та формувати обґрунтовану цінову політику. Це сприяє оптимізації структури витрат і підвищенню конкурентоспроможності підприємства. Запровадження контролінгу забезпечує перехід від реактивного до проактивного управління, коли управлінські рішення базуються не лише на аналізі минулих подій, а й на прогнозуванні майбутніх тенденцій. Контролінг виконує аналітично-координаційну функцію, спрямовану на підтримку стратегічного розвитку підприємства, підвищення ефективності облікових процесів та зміцнення фінансової стабільності.

Отже, система контролінгу є важливим елементом сучасної концепції обліку і контролю. Вона інтегрує облікову, аналітичну й управлінську інформацію, сприяючи прийняттю своєчасних і обґрунтованих управлінських рішень. Її впровадження створює умови для підвищення прозорості фінансово-господарської діяльності, забезпечує стабільність розвитку та формує основу для реалізації стратегічних цілей підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Капліна А.І. Контролінг у системі ефективного управління підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. No 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/72.pdf
- Дем'яненко Т.І. Необхідність провадження системи контролінгу на підприємствах України. *Вісник ХНТУ*. 2022. No 2(81). URL: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/60/55 .pdf